

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Az lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Bartha Béla dr. jogtanárhoz** (Nagy-Csapó-utca 396.) intézendők.

Erzsébet királyné.

Reszket a toll kezünkben, megrendül a szívünk s helyéről felszökell, könybe lábadt szemünk előtt homályba borúlnak a gondviselés útjai, midőn le kell írunk, hogy fejünk koronája porba hullott, hogy rajongva szeretett felséges királynénk, nemzetünknek boldogító, jóságos nemtője gaz orvgyilkos kéznek martaléka lett.

Ugy rémlik előttünk, mintha kizökkent volna medréből s visszafelé rohanna az idő, mintha a görög tragoediák rég letűnt világából rémítően szállna ki a sötét *εἰσαγωγή*, az áldáz végzet zordon hatalma s megcsattogtatná körülöttünk fagyos, dermedt hollószárnyait!!

Miért is kellett ez iszonyú balsorsnak ép a legnemesebb szívre szakadnia reá, melynek dobogásából százezrek számára fakadt üdv, boldogság? Milliók hálája, egy nemzet kegyelete, mely körüllegé, s buzgó fohászával, áldásával kísérte lépteit ott a távol idegenben is, hol búsan bolyongott, mint egy „emberektől elbujdosott fájdalom”, — nem tarthatá vissza fölönt, dicső alakjától az ólalkodó gonosznak daemoni hatalmát? S ha nem: miért nem nyílt meg a föld, hogy porába rejtse a legelvetemültebb nyomorúltat, mielőtt még örültségében és alávalóságában örök szennyfoltot dobhatott volna nemünkre? Vagy ki ott virraszt fenn, csillagtrónusán a világtörténelem háborgó árja fölött, mért hagyá elbukni népek sorsát intéző gondjának választott eszközét, ihletett szolgáját??! Rebegő ajkunkon egyik kérdés a másikra tolúl. zaklatott keblünkben kétség kétséget üz, mint hullám hullámra kél a szélvész-korbácsolta tengeren. Borzadva érezzük, hogy a Mindenható körül „félelmetes fönség honol” s hánykódó elménknek e gyötrő bánatban egyetlen révpartja a jöbi gondolat: hogy az Ő útjai „magasabbak a csillagok orminál”.

Óh borítsatok el gyászos ravatalát a hervadó természet minden virágival, hisz az ő mosolya, szívének melege, bűbajos szavának pacsirta-zengése fakasztá fel egykor, nem is olyan régen, a virágos tavaszt e boldogtalan hon enyészet-ülte térein! Öntsétek ércbe, faragjátok fehér márványba szép, fenkölt alakját, a Teremtő remekét; ám szeplőtlen lényének tiszta ragyogását, jóságát, fönségét, nemzetünk iránti mélységes vonzalmát, gyöngéd szeretetét vessétek föl érző szívetek redőibe, hogy soha el ne feledjétek, mily dúsan tékozolta rátok nagy lelke kincseit! Szívünk szegénynyé lett, de nemzeti történelmünk pantheonja egy nagy alakkal gazdagabb. Éltének emléke a magyar hazaszeretnek egy új, magasztos oltáraként emelkedik előttünk, hova közös kegyelettel, közös áhitattal, egybeforrt érzéssel fog zarándokolni nemzet s dynastia századok multán is! Küldjünk ravatala mellől hálaimát az égbe, hogy nekünk adta őt!!

Sass Béla.

A Krisztusban hívő keresztyének méltósága és hivatása.

Alkalmi egyházi beszéd.

Irtás a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi Egyházi Értekezlet ünnepélyes istentisztelete alkalmával. 1898. szeptember hónap 7-én a debreceni nagytemplomban tartotta

Erdős József, a teológia doktora és professora.

Előfelelész.

Atyánk! Ihesed meg! Lelkeddel szíveinket, ajakinkat, hogy dicsőségedet hirdessük ma és mindenha. Fiad válságórdeméért! Amen.

Imádság.

Áldott legyen szent neved, örök igaz Isten!, ki esodálatos lényednek s mindenhatóságodnak bizonyosságait a természet rendiben, véghetetlen irgalmadnak zálogait a lelki ország tényeiben, változatlan akaratod tökéletes voltát meg szent beszédedben kinyilatkoztattad.

Áldott légy dicsőséges Urunk!, ki igazsággal, szeretettel bírod és ítéled és üdvre vezérelted választott népedet, hogy egy is a Tied közül el ne vesszen, de ki-ki örök életet nyerjen.

Áldott légy szerető hű Atyánk!, ki érdemtellenül is örökölöd felettünk, láplálsz, segísz, boldogítasz minket, sőt a viszontagságokat, siralmat és halált is, bölcs tanácsod szerint javunkra intézed.

Oh újítsd meg rajtunk isteni képed s egeidnek gazdag harmatját áraszdad reánk, hogy testi, lelki áldásaidnak birtokában itt alatt jó napokat számláljunk s pályánk hű megfutása után, trónod előtt kedvet találjunk, állandó hazánkban, a Te hajlékidban.

Édes Idvezítő Krisztusunk!, ki fájdalnak fia lettél, kínhalált szenvedtél bűneinkért s égi dicsőségedbe felmagasztaltattál örök boldogságunkért: Imádvá teszünk vallást Rólad, mert Te vagy nekünk igazságunk, szentségünk, teljes válságunk. Viszont erős hittel esedezünk Előtted: Oszlasd el igéd világával, lelki országod felől, a sötétség fellegeit; gyűjtsd egybe és oltalmazzad drága véreden szerzett híveid; sokasítsd meg rajtunk kegyelmednek ajándékát, hogy mindenben és mindenha nyomdokidon járjunk, hitben, szeretetben, szent életben gyarapodjunk, míglen megváltottaidal egyetemben Téged színről-színre magasztalunk.

Szállj le reánk Szentlélek Isten! s válaszsza minket magadnak élő templomúl. Igazgassad elvejét és minden tanúságát, vezérelj útát, nyelvét összes lelkipásztorúknak és áldott ígéddel éltesd, vigasztald, buzdítsd, bátorítsd minden vándorát e porházának, hogy Téged az Atyával

és az ő szent Fiával, lélekben és igazságban imádhassunk mindnyájan most és örökkön örökké! Amen.

Alkalmi egyházi beszéd.

Vezérlige: 1. Pét. 2. 9.

Keresztyén atyámiai! Bármily válságos életviszonyok középett is, a hála, megnyugvás és remény érzelmei járják át egész valónkat, valahányszor az Úr hajlékában egybegyülekezünk. Önkéntelenül, eltitkolhatatlanul tapasztaljuk a szentek egységének vigasztaló, bátorító, boldogító hatását, a mikor a buzgóság szárnyain Isten színe elé szállva, ajakunk hálát rebeg a múltért, szívünk megnyugoszik a jelenben, lelkünk reméli a jobb, vidámabb, üdvösebb jövőt. Am e mostani ünnepélyes alkalommal a szokottnál is fokozottabb mérvet ölt áhítatunk, ha figyelembe vesszük, miként ide jelenleg nemesak közelből, de messze távolból is seregelt össze a hívottak, választottak, megváltottak nagy sokasága, imádni lélekben és igazságban Őt, kitől száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék.

Ugy tetszik nekem, mintha ama rég letűnt apostoli korszak hívő tagjainak ügyközősségi tudata, célirányos munkaösztone, esodálatos kitartási képessége ujúlna fel mostan mindenikünkben, kik az evangéliumból merített hitvallásunk örökigaz szavai szerint, mind életünkben, mind halálunkban, úgy testestől, mint lelkestől nem a magunk sajátja, hanem a mi hűséges Megváltónknak, az Úr Jézus Krisztusnak tulajdonai vagyunk. Ugy tetszik nekem, mintha a szétszórtottságban idegenek s kegyetlenek közt küzdött őskeresztyének lelkes küldötteit látnám együtt, a mint tusakodásaik eloszlatása s teendők megősmérese végett azt a kérdést vetik föl: Mit cselekedjünk atyámiai férfiak? Ugy tetszik nekem, hogy a Krisztus országának terjesztésében fáradozó apostoli utódok, előjárók, őrállók, vének, tanítók, férfi és női munkások eme gyülekezetében, olyan hívő keresztyének vannak jelen, a kikhez Péter apostol — miként egykor levele olvasóihoz — ezen méltóságteljes megszólítással és köszöntéssel közelíthet: Ti választott nemzetség, királyi papság, szent nép, tulajdon-nép — Kegyelem és bekesség sokasodjék meg rajtatok!

Bizvást remélheti tehát közületek minden hívő, miként az apostol a szent leczke szavait közvetlenül hozzátok is intézi, a mely tény bebizonyítása céljából kifejtendem előttetek: Miben határozódik

a Krisztusban hívő keresztyének méltósága és hivatása.

I.

Bizonyára tisztelettel, hódolattal adózunk azoknak a — hajh! kevés számú — nemes alakoknak, a kik úgy fenkölt gondolkozásuk, szellemi és erkölcsi kiválóságuk, mint egész életök bizonyágtételeivel, kortársaik közül világitó tornyokként kimagaslanak s tényeik által milliókra árasztanak áldást, fényt, hírnevet. Am minden földi babér elhervad s az embernek minden dicsősége olyan, mint a mezei virág. Hová lesz a királyi bíbor, a hadvezéri vitézség, az államférfiúi bölcsesség, a tudomány, művészet, felfedezés terén szerzett palma? Mind elmarad a sírnál s emléke is feledésbe vész! De nem veszhet el soha, mert elévülhetetlen becsű az a *méltóság*, melylyel Isten az ő országának polgárait felékesíti, midőn szent Fia ihletett apostolának ajaka által emígyen szól hozzájuk: Ti *választott nemzetség* vagytok!

Kikről szól ily megtisztelőleg az apostol? Távolról sem tirólatok, Izraél téveteg fia. A ti idők lejárt;

fölöttetek az ítélet szava elhangzott; szívetek konok-ságával, lelketek elbódultságával, ajkaitok hitelenségével, az Örökkévaló felkent Messiasának megtagadásával, szándékosan vesztettétek el timagatokat. — Rólatok sem mondja ezt a kitüntető jelzöt az apostol, ti külö-sleg szentséget szinlelő de bensőleg tisztátalan, holt tagok, kik a szemkápráztatóan fényezett koporsókhöz hasonlítottok, melyek a romlás és megégetés martalékaival vannak megrakva. Csak azokat illeti meg az Isten választott nemzetségének méltósága, a kik igazi hívei Krisztusnak. A kik bármely rangban, korban, felekezeten tudják, vallják magokról, hogy bűnben született s kár-hozatra érdemes földi vándorok, tejjek itala után epedő gyermekek, törekeny nádszálak, pislogó mécsok és épen azért teljes hittel, egyedül a mindenható szent Isten irtalmasságához fordulnak erőért, világosságért, életért. Ezek azok a megfáradott, megterhelt, elalélt útasok, kiknek könnyebbülést, üdülést; azok a szenvedő betegek, kiknek enyhületet, gyógyulást; azok a drága véren vett tulajdonok, kiknek bűnbocsánatot s örök boldogságot ígér és biztosít a lelkek fejedelme Krisztus. Ezek az ő szőlőjének munkásai, házának építői, országának pol-gárai és pedig azért, mert igazán ösmerik, ösmerve imádják, imádvá szeretik, szeretve hittel, segítségül hívják az Atyát és a kit ő elbocsátott, az örök Fiút. Ezek azok, a kiknek méltóságát nem változtathatja meg sem bűn, sem idő, sem törvény, sem halál, mert őket az emberiség tömegéből közvetlenül Isten választotta ki az életre, hogy a földnek sava, a világnak világos-sága és az ő szent Fiának örökös társai legyenek.

Am, mielőtt töprengő lélekkel azt kérdeznéd, vajjon e választott nemzetségnek egyik tagja vagy-e te is, halld meg, mit mond az apostol e szavakban: „Ti királyi papság vagytok!”

A pogányoknak — a mint köztudomásu dolog — megvoltak és megvannak az ő külön szervezeti papi rendjeik, melyek közbenjárásával a bűn miatt haragvó Istent kiengesztelni s lelki lékességet szerezni remél-tenek. Megvolt Izraél népe körében is, a papság öröklött előjogú, kiváltságos intézménye, mely a törvény paran-esolatai megtartásának s az áldozatok teljesítésének révén buzgózkodott, a Jehovához való járulhatást lehe-tővé tenni a népre nézve. De sem az egyik, sem a másik intézményről nem mondható ez a méltóságos jelzés „királyi papság“. Mert a pogányok külső testi áldozatai emberi kéz által alkotott, vagy képzeletszülte bálványok tiszteletére voltak szánva; viszont a zsidóság, a messze jövőben megvalósulandó igazság előjeleinek, árnyainak élettelen gépileges szolgálatában kereste a lélek nyugodalmát, nem értvén azt, hogy mindezen útalás és kiábrázolás, a testben eljövendett Messiasra, a tökéletes proféta, egyedüli főpap és örök király Krisztusra célozott, a ki által és a kire nézve a min-denség, a ki által vagyunk mi is. Igen! Ez, az Istentől Szentlélekkel felkent főpap a mi egyedüli lelki Főpász-torunk, a ki szent testének egyszeri végérvényes áldo-zatával minden bűnünkért teljesen eleget tett s Atyjának színe előtt közbenjár érettünk. Ez a felséges Ur a mi mennyei királyunk, a ki az általa szerzett váltságban megtart minket mindörökké. Ő rendelte igaz híveit minden érdem nélkül egyen-egyen királyokul, hogy nem emberi hiu erővel s múló hatalmi eszközökkel, de a szellem-erkölcsi lét csorbulatlan fegyverével, a világ bűn, sátán, halál s kárhozat felett, szent Lelkének vezérlete mellett uralkodjanak s az Isten országának minden ellenségein diadalmaskodjanak. Ő rendelte, hogy igaz hívei kivétel nélkül mindnyájan papok legyenek,

a kik nem tulkok és kosok vérével, sem nem rejtélyes csillogó jelvények felmutatásával, sem nem zürzavaros emberi talalmányok műszereivel, holt cselekedetek gyakorlásával, hanem lélekben és igazságban, hittel és szeretettel járuljanak színe elé s vele egykoron örökké tartó boldogságban éljenek, dicsérvén és magasztalván az ő szent nevet.

Es így ezek a Krisztus által rendelt királyi papok nem földi vagyón, testi kényelem, külső fény után futnak, hanem az Ur igazságát éhezik és szomjúhozzák. Ezek a királyi papok nem a rideg böleselmi szenvedés üres szólamáival, sem nem zsarnoki kényuralmat elpalástolni akaró kenetes beszédekkel, de a krisztusi szeretet vigasztaló igéivel s hitőknek édes gyümölcseivel köze-lítenek embertársaikhoz. Ezek a királyi papok nem a mások lelkiismerete felett való uralkodásban, sem nem tartalmatlan rendeletek és dőre alakszerűségek felhal-mozásában, de a lelek és élet igéinek követésében keresik és találják gyönyörűségöket. Felveszik a Krisztus igáját, sáfárkodnak a rájuk bízott talentomokkal; hitben hittel küzdenek, szeretetben szeretettel működnek, re-ményben reményvel az Urra néznek.

Nemde óhajtánád már tudni, vajjon ilyen királyi pap vagy-e te is? Óh halld meg előbb, mit jelentenek ezek az apostoli igék: „Ti szent nép vagytok!”

Vajh! mily édes, mily vigasztaló hallanunk, hogy van ezen a bűnnel terhelt földön olyan nép, a melyre ráillik az ihletett apostol eme mondása: szent nép. Szinte türelmetlenül várja epekedő lelkem a feleletet arra a kérdezősködésre: Vajjon kiesoda lehet a tagja e szent népnek? Azt jól tudom, hogy itt nem a pogá-nyokról van szó; mert ők eleitől fogva rút bálvány-imádásukkal, erkölestelen életükkel megháborították, elkeserítették az örökké élő szent igaz Istent. Azt is tudom, hogy Izraél hitetlen ivadékai csak kérkedtek az Istennel való szövetség kiváltságaival, de cselekedeteikkel, hűtlenségökkel, engedetlenségökkel megszentelteléní-tették az egyedül szent mennyei Felséget s megtapodtak az ő szent Fiát. Hogyan lehetnének hát akár azok, akár ezek szent nép?! Nos, talán azokra vonatkoztatja e magasztos jelzöt az apostol, a kik a külsőleges szent-ségnek palástjába burkolózva, magukról azt hirdetik, hogy szentek s másokat is szentségre tudnak vezérelni? Akkor ezekhez fordulnék s engedelmeskedném nekik, hogy én is szent lehessenek. De az apostol másként tanít minket. Mindezekről azt mondja, hogy az Isten által kiválasztott becses szent követ, lelki országa alkotmá-nyának, szent egyháza épületének romolhatatlan szikla-alapját Krisztust megvetették, eldobták. Épen azért sebészen zúgó szél zendüléséhez hasonlóan harsan szét ajkairól a föld legszélső hataráig a felhívó szózat: Közel és távol lakó hívők! Tiétek és a ti gyermekeiteké az ígérlet, kiket a mi Urunk Istenünk önmagához egybegyűjt. Ez azt jelenti miként itt az apostol, a világ böleseitől, szenteitől megvetett közönséges bűnösökről szól úgy, mint szent népről. Azokról, a kik Ádámmal együtt elesetek, de sovárogyva hitben epekednek a szabá-dulás után. Azokról, a kik nem holt bálványoknál, sem nem önmagukban, nem emberi tekintélyeknél, sem nem az ég alatt, hanem egyedül a mindenható szent Isten irtalmasságánál keresik, hogy meg is találják bűneiknek bocsánatát és az örök életet. E szerint e szent nép tagjai nem a gyalgó önző halandók véleménye, avagy a fokozatos erkölcsi tökéletesbülés révén, hanem kizárólag a Szentlélek nevelő intézetében, isteni vezérlés mellett, a hit győzedelmeskedő erejével jutnak el arra a méltóságra, melynél fogva az isteni természetnek

részeséivé, azaz tökéletesekké, Isten fiaivá lesznek. Ezen az alapon nevezi őket az apostol *tulajdon népnek*, azaz olyan elidegeníthetetlen szerzeménynek, melyet Isten, szent Fia ártatlan vére árán váltott meg s tett a maga sajátjává.

E tulajdon nép tagjai tehát, nem a folyton folyvást ingadozó emberi vélekedések szerint, sem nem bármily hirneves tudósok meghatározásainak értelmében, sem nem valamely nemzet vagy vallás különleges érdekeinek mérlegbe vetésével, hanem kizárólag Isten feltétlen viláгурalmi döntő szavával kinyilvánított örök tulajdonok, a kiket Isten atyailag óv, gondoz, gyarapít nemzetségről nemzetségre. Am ezeket is megkísértheti, de meg nem ejtheti a sátán; csábíthatja, de törbe nem csálhatja a bűn; megostromolhatja, de meg nem hódíthatja a világ, mert paizsuk, szövétnekök, urok, királyuk, atyjok az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Istene és Atyja! Bizonyára, valóban, úgy van! Isten egyesíti ez örök tulajdonát egy ugyanazon élő szervezetté, melynek feje nem halandó ember, hanem az örökké élő Krisztus! Isten építi e tulajdon népét lelki házzá, azon a szikla-alapon, mely sem nem egyik, sem nem másik apostol, avagy általában teremtett földi lény, hanem egyesgyedül az Ur Jézus Krisztus! Isten örökösök e hívó gyermekei fölött ide alatt, hogy tudta és akarata nélkül még csak egy hajszál sem eshetik le fejökről; viszont ő magasztalja fel őket odafent örök dicsőségre. Bármiként változzanak is hát a mi fogalmaink a tulajdonról, Istennek az ő örök tulajdona iránt érvényesített végezése másíthatatlan és épen ez, az ő választottainak egyedüli legfőbb vigasztalása, köszála és bizodalma mind örökké.

De hallga! Miként dobban meg szívetek s miként repes egész bensőtök: Ime, az Ur közel van! Ime, itt van közöttünk! Lány, halk suttogással imígy szól hozzátok a Lélek: Ti hívők! Istennek áldottai, megváltottai! Ti vagytok a választott nemzetiség, ti vagytok a királyi papság, ti vagytok a szent nép, ti vagytok a tulajdon-nép, a kiket az Atya önmagához egybegyűjt. Boldogok, örökké boldogok vagytok ti, kik igazán hisztek a Fiuban! Annakokáért menjetek el és széles e világon hirdessétek *Annak hatalmas dolgait*, a ki titeket a sötétségből az ő csodálatos világosságára elhívott. Ez a ti keresztyéni méltóságotokból folyó keresztyéni *hívásokatok!*

II.

Kétségtelenül mindnyájan természetesnek és következetesnek fogjuk találni ezt az apostoli intést: *Hirdessétek az Atya hatalmas dolgait, hirdessétek dicsőségét!*

Indokolja e felhívó szózatot az egyetemes teremtett világ, közelebbről kinek-kinek saját élettapasztalata. Mert, miként Isten az ő dicsőségét hirdető ezer meg ezer világító, tündöklő tömböket a sötétség eloszlátása végett hívta létre: akként a szellem-erkölcsi világban is azért gyújtja fel szent Fia által a kinyilatkoztatás égi szövétnekét, hogy üdvre rendelt gyermekei az ő tökéletességeit mindennemű jelenségben felismerjék és egyedül Őt tiszteljék. Avagy képzelhető-e tenyészet, virulás, gyümölcsözés, világosság nélkül? Gondolható-e igazi, benső, munkás hitélet evangéliom nélkül? Volt-e s lehet-e boldog az emberiség Krisztus nélkül? Soha! Még a mi az Ur földre szállása előtt lezajlott évezredes korszakokban is, mint romolhatatlan jellegű intézmény, vagy igazán szent, nemes és dicső eszme jöhet szóba, mindaz Krisztus személyével áll kapcsolatban. A legfenségesebb tény pedig az a világmegváltói munka, melynél fogva

a bűnös emberiséget a sötétségből, az ő csodálatos világosságára hívta el az Atya, a Messiás által. Ezt a dicsőséges üdvtényt hirdették már az ő-világ kegyes pátriárkái, lánglelkű profétái, ihletett lantosai, bölcs bírái, istenfelő királyai s velök egyetemben egész választott nemzetiség. Erről tettek vallást azok a királyi papok, a kik *hittel* országokat győztek le, oroszlánok torkát tömték be, tűznek erejét oltották meg, idegenek táborait futamították szét. Ezért türte el a megcsúfoltatásokat, megostoroztatásokat, sötét bilincseket és börtönt is, az Ur szent népének minden hívó tagja. És ebben talált vigasztalást az a tulajdon nép, melynek tagjai soha sem tagadták meg hitüket, ha szinte megkövezettek, szétfűrészeltettek, próbára tétettek, fegyvernek öldöklésével haltak meg, juhok és kecskék bőrében bujdokoltak, szükölködve, nyomorgattatva, gyötrődve, bujdosva pusztákon és hegyeken, meg barlangokban és a földnek hasadékaiban, a kikre — óh jaj! — nem volt méltó a világ. De őket egytől egyig a Jehova felkent Messiásában, a sötétségből az örök világosságra vezérlő Idvezítőben vetett szilárd hit éltette s bátorította a bizonyágtételre.

Érted-e ebből, mi a te hivatásod hívó keresztyéntársam?

Am, ha mindez még nem győzi meg értelmeket, nem indítja meg szívedet, nem lobbantja lángra lelketet, vedd fontolóra az apostoloknak, a vértanúknak, a reformátoroknak életét, hitét és e bujdosás teréről való kimenetelét. Ezek a türve szenvedő, sirva örvendező, tusakodva remélő hithű bajnokok, megvetve a világ hatalmasainak önző kegyét, követve egyedül az igazságot, remélve az Isten ügyének diadalát, nem félemlettek meg sem a máglyák lángjaitól, sem a vérpadra vonatás borzadalmaitól, sem a kegyetlen zsarnokok zord tekintetétől, sőt inkább Ilyés proféta bizodalmaival, Pál apostol bátorságával, István vértanu elszántságával vallást tettek Annak a dicsőségéről, a ki őket és az elkárhozott világot a sötétségből, azaz a bűn halálából, az élet világosságára, azaz az örök életre elhívta.

Aztán azok a rettenthetetlen magyar protestáns hitvallók, a kik a gályarabság sanyaruságai s a siralom babiloni vizei mellett, bilincsekbe verve is, zsoldárokat, dicséreteket énekeltek; meg azok a hitőkért üldözött evangéliomi keresztyének, a kiknek jajkiáltása sötét börtönökből, rengetegek búvóhelyeiről megannyi szolozsma gyanánt szállott ég felé; meg azok a hitben munkás nemes lelkek, a kik saját falatjukat is megosztották a Krisztusért háborúságot szenvedő embertársaikkal: mindezek a dicsőült nagy lelkek arról tettek bizonyosságot, hogy Isten őket a sötétségből az ő csodálatos világosságára elhívta.

Meg tudod-e tanulni tőlök, mi a te hivatásod hívó keresztyéntársam?

És ott van előttünk a legszentebb, az egyedül tökéletes példánykép Jézus, a ki földi pályafutásának minden mozzanatában az Atyát dicsőítette azért a kegyelemért, melylyel kiengesztelte magával a bűnös világot a Fiu által. Ő a lelki világ fénylő napja; az élet, az igazság, az üdv fejedelme, a kinek nevére szálljon dicsőség örökkön örökké!

Ime, a példák előttetek! Kövessétek!

Kövessétek élő munkás hitben, a veletek között irgalomért tartozó hálával az által, hogy minden bizodalmatokat Istenben vetve, teljes buzgalmatokat arra fordítva, tanúsítsatok a ti hitetekben erényt, az erényben belátást, a belátásban mérsékelttséget, a mérsékelttségben kitartást, a kitartásban kegyességet, a kegyességben

atyafiu szeretetet, az atyafiu szeretetben egyetemes emberszeretetet. Elhivatásokat szilárdítsatok meg azzal, hogy mindenemű forgolólastokban láttassék meg rajtatok az Isten képe és hasonlatossága. Mert, valahányszor az elesetteket felemelitek, a bánkódókat vigasztaljátok, a nyomort enyhítitek, a háborúságot oszlatjátok, a békességet ápoljátok, az ellenséggel jót cselekesztek, az Ur oltárára s a világosság terjesztésére filléreteket oda szánjátok, az Atya kegyelméről, a Fiu szeretetéről, a Szentlélek csodáiról, kunyhókban és palotákban, börtönökben, kórházakban, síkságon és bérceken, szárazon és tengeren, reggel mint este, nyíltan híven méltóan vallást tesztek: mindannyszor Annak a dicsőségét hirdetitek, a ki titeket a sötétségből az ő csodálatos világosságára elhívott!

Szóljak-e még többet is erről tinektek, Isten választott nemzetsége, királyi papsága, szent népe, örök tulajdona? Kifogynék az időből s egész életem tartama sem volna elegendő annak az elbeszélésére, mily fenséges a mi keresztyéni méltóságunk s mily dicső a mi hivatásunk! Ha ismeritek s szeretitek Krisztust és igazán hisztek Ő benne: akkor tudjátok is, mit cselekedjétek.

Annakokáért keresztyéni méltóságotok és hivatásotok komoly szilárd tudatában, egyen-egyen menjetek el s az Isten dicsőségének hirdetésében legyen a ti lelkeitekkel a Szentlélek! Míglen elérve hitetek végcélját, az idvességet: a megváltottak dicsőült mennyei seregében örökké zeng egykoron ajkaitokról a magasztos ének: Szent, szent, szent a seregeknek Ura Istene! Teljes a menny és a föld az Ő dicsőségével! Amen.

Könyörgés.

Hálaadással borúlunk le Előtted felséges Isten, Ayánk az Ur Jézus Krisztusban!, ki Szentlelkeddel ez órában is munkálkodtál közöttünk s igéd ereje által közelebb vontad szívünket Te hozzád!

Vezérelj ezentúl is bölcs tanácsod szerint mindenikünket, hogy az igaz hitben erősödjünk, a keresztyéni szeretet munkáiban gyönyörködjünk, az élő reménység célja felé állhatatosan fussunk és egykoron kegyelmedből az örök szombati nyúgodalomba eljussunk.

Tartsd fenn, növeljed anyaszentegyházadat! Világoltasd szent Fiad tiszta igaz evangéliomát mindez egész földön és Lelked mindenható erejével térítsd Hozzád s irgalmasságodból idvezítsd széles e világ népeit, hogy a Te tökéletes országod megvalósuljon és nagy nevedre térjen örök dicsőség!

Áraszszad áldó kegyelmednek bőségét e mi édes hazánkra s ennek összes népeire! Légy paizsa, köszála és bástyája a királyi felségnek; öregbítsd koronája dicsőségét, óvd életét, hogy nemes szívének tökéletessége szerint járjon színed előtt nemzetségről nemzetségre.

Óltalmazzad, gyarapítsad és áldd meg közelebről e várost és e gyülekezetet, melynek tiszteletedre épített eme szent hajlékba vezérelted lépteinket, hogy oktass azokra, a melyek

hazai és egyházi társadalmunknak javára, Krisztus országának terjesztésére és a Te dicsőségedre válnak. Őh tedd fogatossá Lelked által az ígét szíveinkben, hogy mint választott nemzetség, királyi papság, szent nép és örök tulajdonod, a Te dicsőségedet hirdessük ma és mindörökké, szent Fiad a mi édes Idvezítőnk váltságéreméért! Amen.

Mi Atyánk! ki a mennyekben vagy stb.

(Megáldás.) Áldjon meg titeket az Ur és őrizzen meg titeket!

Világosítsa meg az Ur az ő orcáját rajtatok és könyörüljön rajtatok!

Fordítsa az Ur az ő orcáját ti reátok és adjon békességet ti nektek, szent Fiáért! Amen.

TANÜGY.

Tanítóink 5-öd éves korpótléka.

Bár a hivatalosan megállapított tárgysorozatba felvéve nem volt s vita alá indítványozni sem indítványozta senki: mégis a szeptember 7-kén Debrecenben megtartott egyházkerületi egyházi értekezletre egybesereglett lelképászorok között aligha jött más valami annyiszor szóba s aligha keltett maga iránt olyan érdeklődést, mint az a kérdés, hogy vajjon a tanítói 5-öd éves 50 forintos korpótlék kifizetésére tulajdonképpen ki hát a köteles, az állam-é, vagy az iskolafenntartó ekklezsia?

Oka pedig e szokatlanul nagy érdeklődésnek az, hogy a ministériumtól tömegesen érkeznek vissza az egyházak betérjesztett kérvényei elutasító záradékkal illetve azzal a stereotyp kijelentéssel, hogy „mert a költségvetésből ennyi s ennyi maradvány tűnik ki, a minister ő Nagyméltósága a korpótléket N. N. egyház tanítói számára az állam pénztárából útalványozni *nem* hajlandó“.

Mi ezt előre sejtettük, s ha jól emlékszünk, lapunk tavaszi egyik számában hangot is adtunk aggodalmunknak s kifogásoltuk azt a gyanakodó bizalmatlanságot, mely a minister úr minden intézkedéséből kiereszt s előrevetette árnyékát annak, a mi immár tényleg bekövetkezett, hogy t. i. az állam egy könnyen fizetni nem fog, hanem a hol csak módját ejtheti, áthárítja a terhet az iskolafenntartó egyházak nyakába.

Kétségtelen, hogy ezen a bajon ma már nehezebb segíteni, mint lett volna néhány hónappal ezelőtt. De mert mi a történetbe bele nem nyughatunk, mert említett egyházkerületi értekezleten több leikésztársunk egyenes kérdéssel fordult hozzánk: kötelességünknek tartjuk nézetünket e tárgyban elmondani s az illetékes egyházi felsőbb hatóságot az aktio megindítására ezenel tiszteletünk nyilvánítása mellett felhívni.

A mint tudva van, tanítóink 5-öd éves korpótléka az 1893-ik évi XXVI. t.-c.-ben lett megállapítva, mely t.-c.-nek 2-ik §-a így szól: „az összes elemi népiskolák tanítói 50 forint ötödéves korpótlékban részesülnek, a mely 5 izben válik esedékessé és 250 forintig emelkedhetik.“

Ezt a különben lényegileg helyes törvénycikket az országos törvényhozás alkotta; *de alkotta úgy, hogy arra nézve az autonom jogkörrel bíró egy-*

házakat soha meg nem kérdezte s ezeknek sajátlagos viszonyaival számot nem vetett. Éppen ezért természetesen. — ha a törvényhozás itt megállt volna, azok az autonom jogkörrel bíró egyházak s ezek között kétségtelenül a mi református egyházunk is, melynek az adókiadás illetve az önmegadóztatás s a fizetés-levelek megállapítása egyenesen autonomikus jogához tartozik, nyomban tiltakoztak volna az ellen, hogy az ő megkérdezések és beleegyezések nélkül rájuk ilyen törvény hozassék, főleg akkor, a mikor ezek az egyházak jó részben sokkal több fizetést adnak tanítóiknak, mint a 300 forint fizetés minimumon túlmenni sehogys akaró államhatalom. Am az állami törvények kodifikátora, véletlenül-e vagy céltudatosan? a fent citált 2-ik §-nál nem állott meg, hanem a törvénybe odatette a 14-ik §-t is, mely szerint: „*Ha a jelen törvény 2. §-ában megállapított ötödéves korpótlékokat az iskolafenntartók saját erejükből szolgáltatni nem képesek,* illetőleg a községi iskolákra nézve az 1868. évi XXXVIII-ik t.-c. 35. §-a alapján kivethető iskolai pótdadó ki van merítve, a legkisebb tanítói fizetés kiegészítését szabályozó eljárás alkalmazásával az iskolafenntartók a korpótlékok fedezése céljából is állami segélyben fognak részesülni, mely esetben, ha a korpótlék címen adott évi segély 90 forintra rug, az előző 13-ik §. az esetben pedig, ha a korpótlékra és a fizetés kiegészítésére igénybe vett segély együtt véve 90 forintra terjed, a II. 13. §. rendelkezései (ezekben bizonyos jogkötések vannak a miniszter számára főleg csak a megerősítések és fegyelmi eljárások körül!) alkalmazandók“.

Ez az itt idézett 14-ik §. volt az oka annak, hogy az autonom jogkörrel bíró iskolafenntartó egyházak ez ellen a törvények ellen nem tiltakoztak. Mert ezzel a törvény imperatív jellegét ügyszólván, elvesztette s mindnyájan azt magyaráztuk ki belőle, hogy a teher átvállalása az egyházak szabad elhatározásától függ, olyan képpen, hogy ha valamelyik egyház saját erejét erre elegendőnek tartja, hát akkor a korpótlékokat fizetheti a maga pénztárából, ellenkező esetben pedig joga van a fizetési kötelezettséget a törvényt az ő megkérdezése nélkül alkotott államra áthárítani. S ebben az egyházak annyival inkább megnyugodhattak, mert az állami segélyhez a törvényhozás a fent említett II és 13-ik § okban olvasható csekélyebb fontosságú rendelkezéseken kívül a 17-ik §-ban csak annyit kötött ki, hogy „a tanítói fizetések kiegészítésére, vagy korpótlékok fedezésére adott és az iskolafenntartó kezéhez átványozandó állami segélyt más célra fordítani nem szabad“.

A kérdés tehát azon fordul meg, hogy az iskolafenntartók „saját erejükből“ képesek a korpótlékokat kiszolgáltatni?

Erre a kérdésre pedig a feleletadás joga csakis az iskolafenntartókat, jelen esetben az egyházak törvényes hatóságait illeti meg és semmiképpen nem egy rajtok kívül álló olyan tényezőt, melynek az érdeke és célja úgy látszik az, hogy a teher alól kibúvjék. Az egyházak magok tudják azt legjobban megbírálni, hogy „quid valeant humeri, quid ferre recusent“? Ugyanazért a miniszternek szerintünk meg kellett volna elégednie az egyes presbitériumok, mondjuk esperes vagy püspök által megerősített nyilatkozatának egyszerű tudomásul vételével s nekünk nem lett volna szabad befemenni abba, hogy okirataink hitelessége a szolgabíró s községi előljárásság kontrollozó ellenjegyzésétől tétessék függővé. Ez elv,

melyet nagyfontosságúnak tartunk; de a melylyel most részletesebben foglalkozni nem akarunk.

Celunknak megfelelőleg itt csak annyit jegyzünk meg, hogy a mint tudva van, a miniszter magának vette a jogot a mi anyagi erőnket elbírálni s ennek az eredménye az, hogy bár sok iskolafenntartó egyház hivatalosan kijelentette s e jelentést püspökünk ellenjegyezte, hogy a korpótlék megadására ereje nincs, a miniszter más szemüvegen át nézett s végzésében az egyházi hatóságok kijelentésével sajnálatos kollízióba jött.

Mint említettük, már eddig is töménytelen sok kérelem jött le *elutasító záradékkal* országszerte s itt-ott petíciók is jártak már a miniszternél az egyes presbitériumok részéről a mint tudjuk: *eredménytelenül!* s ez az ismét, amire nézve véleményünk az, hogy az ilyenféle petíciók mellőzendők. Céllra sem vezetnek azok, de meg szerfelett sok költségekkel is járnak. *Együtttes s hivatalos aktióra van itt szükség.* Kerületi közgyűlésünk a napokban összeül, ennek vagyunk bátrak ezt az ügyet hathatós pártfogásába s igazságos ítéletébe ajánlani. Az majd meg fogja találni az utat és módot arra, hogy a rajtunk esett jogsérelem megorvosoltassék s egyházunk anyagi érdekei megővassanak.

Mert igazán nagy és fontos érdekek vannak itt érintve, melyek közül csak azt említjük fel, hogy az egyházak költségvetése nem olyan, mint p. o. a községeké, hogy t. i. ha a szükséglet a fedezetet haladja, simpliciter feljebb emeljük az adót x percenttel s ezt akár minden évben megismételhetjük. Azonkívül nekünk ügyszólván mindig a jövő számára kell dolgoznunk s a miniszter nem tudja, de mi igenis tudjuk, hogy a mi üdvöst, jót és hasznost a humanizmus vagy népnevelés terén, alkotunk vagy alkothatunk, azt nagy nehezen és a legtöbb esetben okos megtakarítások és tökesítések árán, de mindig csak a szokott költségvetések keretein belül alkothjuk. Már most ha a miniszter vagy bármiféle hatóság a maradvány utolsó fillért is legfoglalja, ezzel az egyházak fejlődésének életgyökerét metszi át s ennek nagyon szomorú eredményei lesznek.*

A miniszter úr a lelkesíti fizetések kiegészítésével csak a napokban szerzett magának érdemeket. Az egyházkerület figyelmeztetni fogja őt minden bizonyára, hogy ne vegye vissza tőlünk a balkezével azt, a mit ide nyújtott a jobbkezével. Különben is elég válságos napokat élnek az egyházak éppen a nagy teher miatt s a mikor a labirinthusból a kivezető utat keressük, nem ajánlatos bennünket még belebb taszítani. A népnevelés állami feladat is! S annak a korpótléknak a beexequálása kissé nehéz dió lenne!

Püspökladány, 1898. szept. 9.

Erőss Lajos,
ev. ref. lelkész.

* Igen tanulságos a püspökladányi eset. Itt egyik tanítói állomás 400 forinttal volt dotálva. Erre a fizetésre azonban alkalmas és állandó tanerőt nem kaphatván, felemeltük a fizetést 100 forintra; de mert az egyházpénztára ezt nagyon megérezte volna, e 100 forint 70 percentjét az én közbenjárásomra néhány úri egyén a *magából* önként s úgy fejezi, hogy azt évről-évre befizeti az egyházpénztárába. Természetesen mint bevétel a költségvetés fedezet rovatában ez a 70 forint is előfordul s ez is növeli a maradványt, melyen a miniszter úr szeme oly hamar megakad. De hát én az egyházon és annak tagjain akartam segíteni, a mikor azt az állandó és önkéntes segélyt kieszközöltem, csak azért, hogy legyen egy kis maradványunk, a mit majd meggyűjtve ismét más nemes célra felhasználhatunk. Erre kezdet vetni senkinek sincs joga. Egy példa ez az, hogy *minden egyébtől eltekintve* hova vezet az, ha a mi anyagi erőnket rajtunk kívül más tényezők bírálják el!
E. L.

A gymn. felügyelő székfoglaló körlevele az intézetek igazgató tanácsaihoz.

A gymn. felügyelő előbb megválasztatásának körülményeiről s állásának elfoglalásáról értesítvén az Igazg. Tanácsot magát annak jóakarátába és bizodalmaiba ajánlja. Majd fáradhatatlan elődéről emlékezvén meg kifejezi, hogy kötelességérzetből és ref. tanügyünk munkás szeretetéből vállalkozott tisztének betöltésére abban a reményben, hogy törekvéseinek *legerősebb* támaszát a tanintézeteket fenntartó testületben s a fenntartó testületet képviselő igazgató tanácsban találja.

Azután így folytatja:

Első renden épen iskolafenntartó egyházaink érdeke, hogy gymnasiumaink úgy didaktikai berendezésök, mint tudományos színvonaluk tekintetében a haladó korrall lépést tartsanak. Nem volna értelme ama nagy szabású áldozatoknak, melyeket egyes egyházaink gymnasiumaik fenntartása által a prot. közszellem és a nemzeti közművelődés oltárára hoznak, ha e tanintézetek fogyatékos berendezése vagy elmaradottsága által egyetemes ref. egyházunk és a nemzeti társadalom elismerése és hálája helyett csak gáncsot vonnának magukra. Az a nemzeti szellemű nevelés, mely hazánk viharos századaiban ref. gymnasiumainknak még fogyatékos berendezésök mellett is nemzeti hivatást biztosított, ma már az időnek gondviselészerű változása következtében nem csupán ref. egyházunk tulajdona. Az a nemzeti genius, a melynek nevében őseink e század elején az álmosdi tantervvel igyekeztek újjászervezni a tiszántúli ref. gymnasiumok tanrendszerét, ma már kiterjesztette szárnyait a magyar állam egész közoktatásügye fölé. Ugy hogy ref. gymnasiumaink ma már akár prot. egyházi érdekeinknek, akár a magyar nemzeti közműveltségnek csak akkor tehetnek számba vehető szolgálatot, ha egész berendezésök és paedagogiai színvonaluk által a magyar állam hasonló tanintézeteivel minden tekintetben versenyre képesek.

Nekem pedig, ki életem java részét a ref. tanügy szolgálatában töltöttem, midőn az egyházkerületünk gymnasiumai fölött gyakorlandó felügyeletre vállalkoztam, nincs és nem is lehet más céloim, mint — a prot. tanügy fényes multjától ösztönözve, mai jelentőségét átérezve s jövő nemzeti hivatásában is őszintén bizva — teljes erővel odahatni, hogy tanintézeteink anyagi berendezésökben, a tanítás módszerében, tanáraik tudományos képzettségében és paedagogiai eljárásában teljesen a kor színvonalán álljanak, bennök a prot. szellem ébren tartása és erősítése által ifjuságunk prot. érületben és gondolkodásban, egyházunk szeretetében és hozzá való ragaszkodásban növekedjék s hogy végül iskoláink egységes irányítása által egyházkerületünk valamennyi gymnasiumában egyöntetű eljárás és belső rend szilárduljon meg.

E törekvésemben első renden a Nagytiszt. és Tek.

Igazgató tanács támogatására számítva s magamat szíves jóakarátába és bizodalmaiba ajánlván mély tisztelettel vagyok

Debrecenben, 1898. jul. 27. Alázatos szolgálója

Dócsi Imre,
gymn. felügyelő.

Adatok a jogtanítás történetéhez debreceni ref. főiskolánkban az 1875. évtől kezdve.*

Azon értekezésemben, melyet igazgatói székeim elfoglalásakor, az 1893/94. tanév megnyitása alkalmával felolvastam, az 1875. évi július 11-én 15720. sz. alatt kiadott vallás és közoktatásügyi miniszteri leiratot s az erre hozott 1875. évi 183. számú egyházkerületi határozatot jelöltem meg azon határvonak, melynél történeti visszatekintésem akkor véget ért. Jogakadémiánk ugyanis, a most említett miniszteri illetőleg egyházhatósági intézkedésekkel szerveztetett teljes jog és államtudományi karrá, mindenestre oly fontos mozzanat, melynél, elfáradt utas módjára, pihenőt tarthattam. Kiindulásom ugyanis elég távoli időre, nevezetesen a múlt század utolsó évére esett, a mikor a jogtanítás e főiskolában kezdetét vette. De éppen ez a történeti adat juttatja eszünkbe azt, hogy közelget az idő, midőn jogakadémiánk százados fennállásának emlékűnnepét ülheti meg. Legyen tehát megengedve nekem, az elfáradt utasnak, a ki pár évvel az előtt jogakadémiánk hetvenöt éves történetére tekinték vissza, legyen megengedve az, hogy a felbehagyott képet, egy kevés pihenés után befejezhessem s a még hiányzó negyedszázad történetével a jelen alkalommal foglalkozzam. Annyit talán el fogok érni, hogy legalább meg lesz a keret, melybe akadémiánk beléletének hivatott kutatói idővel értékesebb képet illeszthetnek. A türelemmel, melylyel megajándékozni szívesek leendenek, nem élek vissza.

* * *

A tanulmányi és vizsgálati rendszert, melyet pár évvel az előtt, tehát akkor állapítottak meg, a mikor a hat osztályú gymnasium és a fölé emelt két éves bölcsészeti tanfolyam nyolc osztályú gymnasiummá alakított (L. 1873. évi e. ker. j. k. 201 és 202. sz. a.) ac 1875. évi egyházkerületi határozat értelmében (L. 183. sz. a.) több tekintetben meg kellett változtatni. Az eddig fennállott évi és félévi vizsgálatok megszűntek, helyökbe két alapvizsgálat s a jog illetőleg államtudományi államvizsgálatok léptek. A jogtanulóknak szabadságukban állott akár a jogi, akár az államtudományi szakra készülés és ez esetben az egyik vagy a másik államvizsgálatra jelentkezés. E célra a tanszakok, a harmadik és negyedik évben a jog és államtudományi két külön csoport szerint osztattak be, szabadságában állván a jogtanulónak a második év bevégeztével elebb akár a jog akár az államtudományi szaktanfolyamot hallgatni. Ki van mondva az is, hogy pályavégzett joghallgatóknak csak azok tekintetnek, kik mind a négy évi tanfolyamot szabályszerűen bevégezték s ezek úgy, mint az egyetem pályavégzett joghallgatói, szigorlatokra is boesáttatnak a nélkül, hogy — mint eddig — egyetemi pótfolyammal kellene jogi pályájukat kiegészíteniök. A négy éves tanfolyamra vonatkozó tantárgyak megállapítottak. Special collégiumokról gondoskodás történt.

* Felolvastatott a f. hó. 9. végbement tanévmegnyitó ünnepélyen.
Szerk.

Ki volt mondva az is, hogy a jogi magántanulók fölvétele, a tanárkar meghallgatása mellett, a püspök által történik. A vizsgálati rendszerre, a fegyelemre vonatkozó határozatok stb. képezik azon „Utasítás“ többi fejezeteit, melyek a jog és államtudományi karnál bejegyzett rendes és magánjoghallgatók részére szerkesztett és az e. ker. közgyűlés által megerősített (L. 1876. e. ker. gy. j. k. 75. sz. a.)

A most vázolt szervezésből azonban észre lehet venni, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter által 1874. évben megállapított tanulmányi szabályzat követelményeinek mindenben megfelelni főleg a miatt nem lehetett, mert főiskolánkban csupán hat rendes jogi tanszék állított fel. Az e miatt támadt elégedetlenséget az 1877. febr. 25-én 5106. sz. a. kelt leirat hangja is elárulja, melyben határozottan ki van mondva, hogy az állami jogakadémiákra kibocsátott s érvényben álló szabályzat a debreceni jogakadémiára nézve is elfogadottnak mondatván ki, megvárja a miniszter a tanárkartól és igazgatóságtól, hogy magát mindenben annak szabványaihoz tartja, attól magának a legkisebb eltérést sem enged meg. A jogtudományoknak magán úton végezhetőjére sem adhat, a min. leirat szerint, az egyházi hatóság engedélyt.

Egyházkerületünk sajnálattal fogadta a miniszter azon törekvését, hogy a protestáns jogintézetekre nézve, a fentartó egyház számára a pusztá végrehajtás szerepét hagyja fenn. (L. 1877. évi e. ker. j. k. 207. sz. a.) Azon évrre, hogy a májusi szabályrendelet mindenben elfogadottnak, megjegyzi, mikép már 1874. évben (Lásd az 1874. okt. 1. kelt. 223. számú feliratot) kifejezte az e. kerület azt, hogy ezen szabályrendeletet, az országgyűlés végleges megállapodásáig éppen nem tekintheti absolut kötelező erővel bíró intézkedésnek, hanem legfeljebb olyannak, melyhez csak a helyzet kényszerűsége s a tanulók érdeke szem előtt tartása miatt alkalmazkodik. Különben is a szabályrendeletnek szakferfiak által kellőleg kitüntetett számos hiányai vannak, melyeket jogakadémiánktól, a törvényhozás végleges intézkedéseig lehetőleg távol kell tartani. Hangsúlyozza az e. kerület, hogy az állami létre oly fontos jogi képzés körül eddig is megtette s azután is meg fogja tenni a tanárkar köteletségét, egyszersmind megújítja azon kérelmét, hogy a felső oktatásügy szervezéséről szóló törvényjavaslat mielőbb terjesztessék a törvényhozás elé s országos törvényvel szabályoztassék úgy a kormány felügyeleti joga mint a felekezetek által fentartott felsőbb tanintézetek jogállása. A jogi magántanulás engedélyezése az önkormányzati jogban gyökerezik, ezt továbbra is fentartani kívánja.

A miniszter rövid idő múlva válaszol. Azt, hogy az evangélikusok saját iskoláikban a tanítás és tanulás módját, szabályzatát és rendjét magok állapíthatják meg, soha sem vonta kétségbe. De nem mondja a törvény, hogy a magok által megállapított és a legfelsőbb felügyelet által is tudomásul vett rendtől szabadon eltérhessenek, kivételeket tehessenek. Ez esetben a legfelsőbb felügyelet illuszióvá volna téve. Egy felekezetnek sines joga más felekezetnek vagy az állam iskoláiban is érvényeseknek tekintendő kivételes kedvezményeket és engedélyeket adni. Az egyházkerületnek teljes joga van jogakadémiáját saját belátása szerint rendezni s alkalmazkodni vagy nem alkalmazkodni a miniszteri szabályzathoz. A szóban forgó szabályzat sem kötelező erővel, kiterjeszteni célzó szándékkal közöltetett az egyházkerülettel. De viszont az államnak is joga van a jogi képzés feltételeit s jelesen a maga akadémiáin

s az egyetemeken a jogtanulmányi rendet meghatározni s joga van törvényileg is kimondania, hogy csak azok, a kik ezen föltételeknek megfeleltek s azok szerint nyerték jogi képzésüket, csak azok lehetnek bírák, ügyvédek, jogtudorok stb. mindezekből tehát az következik, hogy a felekezeti jogtanodákat fentartó testületek saját növendékeik érdekében alkalmazkodnak ezen föltételekhez. A magántanulásra megjegyzi a miniszter, hogy ezzel, tapasztalás szerint, sok visszaélés történt, e miatt tehát föltétlenül eltöröltetett. Helyére, kivételes esetekben, a minnek meghatározását azonban a közvetlen felügyelet alatt levő jogakadémiákon magának tartotta fenn a tanfolyam elengedése mellett vizsgákra bocsátás lépett. Ily kedvezmény, a felekezeti jogakadémiákon is, csak miniszteri engedéllyel adható meg. (A min. leirat 1877. szept. 30-án kelt 24.448. sz. a. lásd az 1878. évi e. ker. gy. j. k. 32. sz. a.)

Egyházkerületünk ezen felfogást iskolaügyi autonómijára sérelmesnek tartván, kimondta, hogy e tekintetben eddig vallott elveihez és álláspontjához továbbra is híven és következetesen ragaszkodik. A mi pedig a tanfolyam hallgatása nélkül alap- és államvizsgálatokra bocsátás intézményét illeti, ezt el nem fogadja s az ily vizsgálatok letételére engedélyt nyert egyéneket tanintézetekben vizsgálatra nem bocsátja.

A következő pár év a csendes és megnyugtató eredménnyel járó munkálkodás ideje volt. Tanárkarunkat azon remény táplálta, hogy a jogakadémiai oktatásügy az 1874. évi májusi szabályzat szellemének megfelelő haladás arany korát éli, mikor Trefort Á. vallás- és közoktatási miniszternek ismeretes leirata megjelent, melyben éles és sok tekintetben igazságtalan ítéletet mond, csaknem pálcát tör a vidéki összes jogakadémiák felett. (1880. július 8-án 921. eln. sz. a. adatott ki.) Tudjuk, hogy a miniszter ezen sérelmes fellépése széles körben okozott megütközést s a jogi tanintézeteket fentartó egyházi hatóságok s egyházfők részéről megfelelő elbánásban részesült. Egyházkerületünk 1880. júliusi közgyűlésén tárgyalá a szóban levő leiratot, s fölkérte a többi testvéregyházkerületet, hogy bizottságokat nevezzenek ki, melyek a miniszternek adandó válasz felett együtt tanácskozzanak s számításba véve anyagi és szellemi erőinket, egyházunknak a tanügy terén teljesítendő első és fő kötelezségeit, állapodjanak meg a teendőkre nézve. De a közös tanácskozás nem történt meg, mindegyik kerület különállóan adta meg a választ a miniszteri leiratra; egyházkerületünk 1881. augusztusi gyűlésén tárgyalá jogakadémiánk tanárkarának terjedelmes és indokolt előterjesztését — melyben statisztikai adatokkal mutatta ki a miniszteri leirat többrendbeli állításainak tarthatatlan voltát — s végül kimondá a kerület, hogy jogakadémiának (t. i. a debreceni- és m. szigetinek) fentartásához továbbra is ragaszkodik s azok érdekében mindent el fog követni. (Egyh. ker. jk. 1881. 241. sz. a.)

Ez időben felmerült két esetről kell megemlékezni, melyek a felekezeti jogakadémiák felől némely oldalon uralkodó gondolkozásnak illusztrálására szolgálnak ugyan, de a melyek jogakadémiánk tanárkarát s kormányzó hatóságait nem valami kellemesen érintették.

Az egyik eset a következő.

1881. július elején egy miniszteri intézkedést küldött a püspök a tanárkarhoz nyilatkozat végett, mely szerint egyik kir. jogakadémia igazgatója oly tartalmú felterjesztést adott be, hogy tanrendünk nem felel meg a jogakadémiák általános szabályzatának, különösen pedig, hogy a római jog nem nyole, hanem hat órán

adatik elő, továbbá, hogy a bölcészeti és történelmi collegiumok sem egyeznek meg teljesen a szabályzat által előirt 4—4 órás ethikával és művelődéstörténettel. Tanárkarunk erre oly értelmű felterjesztést tett, hogy mindezekről a miniszternek tudomással kell bírnia, mert a tanév elején felterjeszteni szokott tanrendünkből ezen eltérések esetről-esetre megállapíthatók s midőn tanrendünk évről-évre mégis megerősített, amaz eltéréseket a miniszter a magá részéről is kellően indokoltaknak fogadta el. A tanárkar egyuttal megütközésének is kifejezést adott az illető kir. katolikus jogakadémia igazgatójának „hivatalbeli túlbuzgósága” fölött; felsőbb tanintézeteinkre nem vetne az kedvező világot, — hangzik a felterjesztés vonatkozó helye — ha nyilvánvaló lenne, hogy egy kir. katolikus jogakadémia nem a nemes versenyben, hanem a jelenleg követett eljárásban véli megtalálni kötelességét és feladatát. (L. akad. tanári jk. 1881. 5. sz. a.)

A másik eset a következő:

A budapesti egyetem egyik volt joghallgatóknak, a ki a harmadik tanév végeztével államtudományi államvizsgát itt helyben tett, de a negyedik évet Bpsten végezte el, végbizonyítványt nem akart adni azért, mert a pénzügyi jogot nálunk csak négy órás collégiumban hallgatta. Tanárkarunk egy külön felterjesztésben mutatta ki az egyetem álláspontjának nemcsak reánk, hanem a miniszterre nézve is sérelmes voltát; mert hiszen a helyzet kellő világításban éppen nem volt más, mint az, hogy a tudományegyetem egy ifjúnak, a ki a miniszter által kinevezett bizottság előtt, a kifogásolt tantárgyból is, nálunk már államtudományi államvizsgát tett, ezen vizsgáját érvényesnek el nem fogadja, felmutatott hivatalos bizonyítványát tehát semmisnek vagy legalább is kifogás alá esőnek tekinti. Kijelenté egyuttal a tanárkar azt is, hogy a tudományegyetem felügyeleti, rendelkezési, sőt közvetett törvényhozási jogát főiskolánk felett elfogadni egyáltalában nem hajlandó. (Lásd akad. tanárkari jk. 1881. év 8. sz. a.)

Visszatérve az 1878. évi 32. számú egyh. kerületi határozathoz, ennek meghozatala óta több eset merült fel, hogy a miniszter véleményezés végett oly egyének kérvényeit küldte be, kik a debreceni jogakadémián leteendő vizsgálatokra való bocsátásért folyamodtak. Bár a tanárkar a kérelmet több esetben kellőleg indokoltak találta, az engedély megadásának véleményezésében mégis gátolva volt, még pedig az egyházkerületnek éppen előbb hivatolt határozata által, melylyel a jogi magántanulást, vagy a mi azzal teljesen egy: a tanfolyam hallgatása nélkül alap- és államvizsgálatokra bocsátást jogi intézeteiben végkép megszüntette. Tanárkarunk azonban több alkalommal kiemelte azt is, hogy a változott viszonyok között a maga részéről teljes megnyugvással fogadná püspök úrnak oly irányú intézkedését, ha a kérelem teljesítését a miniszter úr előtt ajánlatba hozná. Az egyházker. tanügyi bizottság véleményezése folytán a tanárkar nem sokára felhatalmazást nyert arra, hogy az engedélyt nyert egyénektől a vizsgákat felvehesse. (L. az 1884. évi egyh. ker. gyűl. jk. 273. sz. a.)

Kovács Sándor dr.

(Folyt. köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Felhívás az „Erzsébet királyné ösztöndíj-alapítvány” tárgyában.

Az általános nemzeti gyász mostani szomorú napjaiban, midőn a magyar haza összes népei társadalmi,

faji és felekezeti különbség nélkül a tárgyát vesztett nemzeti közszeretet és tisztelet s a hálás emlékezet szétszakíthatatlan kötelékeivel egyesítve, könyező szemekkel és fájó szívvel állják körül Magyarország váratlanul elhunyt Felsőleges királynéjának ravatalát, — egészen természetesnek látszik az, ha a megszorodott nemzet a szeretet mindent legyőző erejével s a fájdalomnak vigasztalást kereső nyughatatlanságával igyekszik megtalálni a módokat és formákat arra, hogy a legjobb és erényeiben legnagyobb királyné emlékezetét a nemzeti kegyelet legméltóbb tényei által a messze jövődő késői nemzedékei számára is megörökítse.

Bizonyára rövid idő múltán a megboldogult Erzsébet királyné nagyszerű ére-szobra fogja hirdetni az ország szívében a nemzet szívének fájdalmát és elmulthatatlan hálás kegyeletét; és ércnél is maradandóbb és fenségesebb alakban fogják megörökíteni az ország törvénykönyvének lapjai a megdicsőült fejedelemasszony emlékezetét, esalhatatlan bizonyosságul annak, hogy a magyar nemzet szíve szerint is, a közös veszteség felett érzett mélységes fájdalomában is épen úgy össze van forrva szeretett királyával, mint a minő közjogi egységet képez király és nemzet a magyar szent korona által.

Sokkal nagyobb, mélyrehatóbb és általánosabb volt azonban a szeretet és ragaszkodás, melylyel koronás királynénk nemes egyénisége iránt viseltettünk; sokkal közvetlenebbül kell éreznünk az ő felemelő, megszentelő, kibékítő szellemének jótékony hatását s emlékezetének áldásait is, semhogy a nemzeti kegyelet amaz említett és hasonló egyetemes központi megnyilatkozásaival s közös tényeivel megelégedhetnénk.

Azt hisszük, hogy fel kell gyujtanunk az emlékezetnek, bár igénytelenebb, szűkebb körre utal, de közelebről észrevehető és vonzóbb mécsvilágait is, hogy hazánknak minden nevezetesebb pontja méltán büszkélkedhessék a nagy királyné dicsőségére emelt saját külön monumentumaival.

És ha ez így van, a mint hogy az alig is vonható kétségbe, akkor épen Debrecen városa, a hol az alkotmányos király iránt tartozó hagyományos hűség és a megboldogult királyné iránt érzett hálás tisztelet a hazafias érülettel a legbensőbb harmoniába olvad össze, épen Debrecen városa mondhat le legkevésbé arról, hogy az elhunyt Felsőleges Asszonynak a maga kebelében is méltó emlékeket állítson.

Méltóbb emléket pedig alig lehetne e célra létesíteni, mint egy ösztöndíj-alapnak közadakozás útján való megteremtése által, a mely Debrecen ősi collegiumában, a ref. főiskolában „Erzsébet királyné alapítvány” név alatt ezen tanintézet egy vagy több legszorgalmasabb és legjobb előmenetelű és szegény sorsú tanulójának felekezeti különbség nélkül jutalmazására, illetőleg elősegítésére szolgálna.

A debreceni kollégiumra kellett ez alkalommal első sorban gondolnunk azért, mert ez a több százados tanintézet városunknak nemcsak legnagyobb kulturális és tudományos intézménye, hanem országos jelentőségű historiai alakulás is, a melyet egy nagy mult hagyományai, dicsősége és viszontagságai, egy tisztos jelen és szép jövődő biztos reménysége fűznek össze szorosán Debrecen városával; és a mely kiválólag hivatva van arra hogy a magyar kultúra, hazafiság és szabadságszeretet ápolása mellett, melynek mindenkor melegágya vala, a monarkhikus érület és dynastikus hűség állami és nemzetfentartó szellemével és erejével hassa át a magyar ifjúság ezreinek lelkét.

Egy ösztöndíj-alapítvány létesítését tartottuk legmegfelelőbbnek azért, mert ezt tekintjük legméltóbbnak az elköltözött nemesszívű királyasszony emlékezetéhez, a kinek épen a humanizmus és jótékonyág volt egyik legfényesebb jellemvonása.

Hazafias tisztelettel és bizodalommal kérjük tehát lapunk t. olvasóit, hogy kitűzött célunk elérését az „Erzsébet királyné alapítvány” részére szentelendő kegyes adománya s ily adományoknak becses ismeretségi körében való gyűjtése által is előmozdítani kegyeskedjék. A kegyes adományokat a gyűjtő-ivekkel együtt *Márk Endre* ügyvéd, kollégiumi ügyész úrhoz, vagy a *Debreceni Prot. Lap* szerkesztőségéhez kérjük beküldetni. Az adományok hirlapilag is nyugtáztatni fognak s az adományozók nevei adományaikkal együtt örök emlékezet okáért alapító levélbe foglaltnak s az alapító levél egy példányban a főiskolai, egy példányban pedig Debrecen város levéltárában helyeztetik el.

Ez alapítvány legyen a mi körünkben élő és gyümölcsöző emléke sziveink fájdalomnak és hódolat-teljes kegyeletünknek! Legyen megáldva ez által is közöttünk Erzsébet királyné drága emlékezte!

Hazafias tisztelettel

Debrecen, 1898. szept. 15.

Az „Erzsébet királyné alapítvány”
előkészítő bizottsága.

A D A T O K

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő
egyházak történetéhez.

63. A szentesi reform. egyház keletkezésének, küzdelmeinek,
külső és belső fejlődésének rövid vázlatja.

(Folytatás.)

5. §. Az egyház gondnokairól.

A reformationnak községünkben lett elterjedése után húzamosabb ideig a bíró teljesítette a Kuratori tisztelet. Mikor azonban a török elpusztította a már emittett községeket és ezeknek lakói is Szentesen telepedtek meg, nagyon megszaporodott a bírák kötelessége. Másfelől pedig — mint már szinte említettem — a múlt század közepe táján róm. kath.-ok is lettek tanácsosok és így megeshetett az is, hogy nem mindig reformátusok lettek főbíróvá választva: beállott a szűksége annak, hogy az egyház javaira való gondviseléssel, időről-időre, egyes kiválóbb, tekintélyes és hitbuzgó férfiakat bizzanak meg.

Legelső gondviselő (curator) volt, kiről emlékezik krónikásunk: Turgonyi István. Ezt követték öreg Boros István, Vecseri János, Csucs János és Kormány Mihály.

Hogy ezek — mint egyuttal bírák is, — mettől-meddig viselték tisztségüket, nem tudjuk.

1742—1745. Pólya János. Nagy elismeréssel szól róla a krónika írója.

1745—1756. Alsópárti Kis Márton. Ez is igen lelkiismeretesen szolgálta egyházát. Az ő kurátorsága idejében építettek az elvett templom helyett másikat.

1756. Felsőpárti Kis Márton.

1757. Boros István.

1758—1760. Fél István.

1760—1762. Nagy Ferenc.

1762. Bimbó Benedek.

1763. Nagy Pál István.

1764. Mikec János.

1765—1768. Nyiri János.

1768—1771. Szabó Mihály.

1771. Csákó János.

1772—1774. Kövér István.

1774—1777. Keresztes Mihály.

1777—1779. Borza József.

1779—1781. Kozák István.

1781. Sóiyom János.

1782—1784. Székely János.

1784—1786. Soós Mihály.

1786—1788. Bazsó Mihály.

1788—1790. Dobossy János.

1790—1793. Sarkadi János.

1793—1796. Ns. Dobossy Mihály.

1796—1799. Vecseri István.

1799. Lakos János.

1800. Csák Sámuel.

1801. Soós Péter.

1802. Balogh István.

1803—1805. Keresztes János. Ennek hivataloskodása alatt kezdtek el építeni a paplakot.

1807—1809. Lakos János 2-od izben. Az ő elődei korában még csak arról gondolkodtak, hogy a régi templomot kibővítik, de ő új templom építését ajánlotta. Csakugyan le is rakták kurátorsága alatt a mai templom fundamentumát.

1809—1811. Soós Péter másodizben.

1811. Sarkadi János, ki azonban még ebben az évben meghalt s így lett

1811—1812. Balogh István másodizben.

1812. Sebesi András.

1813. Mikec Mihály.

1814. Sós Péter, harmadizben.

1815. Balogh István harmadizben.

1816. Jakó István.

1817. Barbás Mihály.

1818. Kovács István.

1819. Borsos Szabó József.

1820—1823. Borsos Szabó János.

1823—1826. Lakos Mihály. Ez időtől kezdve egészen 1830-ig nem találtam adatot főgondnok választásra vonatkozólag. Valószínű; hogy Lakos Mihály volt a főgondnok folytonosan.

1830—1836. Horváth János.

1836—1845. Lakos András.

1845—1847. Nagy János. Ez időtől kezdve a presbyterium választja a főgondnokokat saját kebeléből.

1847—1850. Halász Szabó Ferenc.

1850. Dobossy József.

1850 végétől 1854. Lakos András 2-od izben.

1854—1858. Horváth Ferenc.

1858. Sarkadi Nagy Mihály.

1859—1864. Ónodi Szabó Sándor.

1864—1866. Sarkadi Nagy Mihály.

1866—1867. Sarkadi Nagy Antal.

1867—1868. Sarkadi Nagy Mihály.

1868—1871. Kristó Nagy István.

1871—1874. Csukáss Bénéiamin.

1874—1880. Bartha János.

1880—1883. Kiss Zsigmond.

1883—1895. Kristó Nagy István.

1895—maig. Sima Ferenc. orsz. képviselő.

6. §. A kántorokról.

Mint mindenütt a nagyobb református hitközségknél, úgy minálunk is a theológiát végzett rektor teljesítette a kántori teendőket egészen 1732-ig (Innen ered a kántorok tiszteletes címe országszerte!)

Kocsi Mihály rektor távozásakor azonban krónikánk szerint: „Az elmúltak után vagyon Banai Pál Ao. 1732. Ki hogy az éneklésre alkalmatlan volna, adott alkalmatosságot az Ecclesiának a Cantor tartásra. (Hist. 45. l.)“

Ezen kívül más ok is játszott közre a kántorság felállítására nézve. A nehéz időkben ugyanis nem kaptak több izben leánytanítót és így a tanításra vállalkozott asszonyok vezették a leányok nevelését. Ezek ugyan mindent megtettek, a mire képesek voltak, de „egy vagy más dologban szűkölködtek a Tiszteletes Tanítónak, vagy Oskola Mesternek segítségével“ (Hist. 57. l.)

Elhatározták tehát, hogy a leánytanítóságot összekötik a kántorsággal, hogy „a leendő kántorok fáradtságokból bővebb jutalmat várhatnának“ (Hist. 58. l.)

Igy választották meg leánytanítónak és kántornak 1732-ben Szathmári Deák Mihályt, ki Győnről, Pestmegyéből került ide.

Utódja lett 1733—1739. Elek István.

1740—1742. Solti Mihály. Vele egyidejűleg Cs. Ónodi N. N. ki Lipesei György rektor successora volt, „jöllehet Cantori hivatalt is viselne“ (v. ö. Hist. 46. l.)

1742—1765. Kaszap Mihály.

1765—1784. Pátkai Sámuel.

1785—1799. Mezei Péter. Ennek működési idejében lett különválasztva a kántorság a leánytanítóságtól, mert már ő róla nincs megemlítve, hogy tanító is lett volna.

1799—1800. Török István.

1800—1853. Kása Mihály. Legtovább szolgálta egyházunkat a kántorok között. Igen lelkiismeretes hivatalnok és becsületes ember volt, úgy hogy b. e. Kiss Bálint olyannak tünteti föl, mint a ki egyike volt az ő legkedvesebb barátainak.

Pap Lajos,
körlelkész és vallásánár.

Berky Sándor,
segédlelkész.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Apró hírek.** *Erssébet királyné ösztöndíj-alapítvány* létesítése tárgyában városunk társadalmának előkelő képviselői tegnapelőtt tanácskozást tartottak főiskolánk kis tanácstermében. A Bacsoni Lajos dr. által fogalmazott s fentebb olvasható fölhívó szövegére, melyet az értekezlet magáévá tett, legyen szabad ezen a helyen is fölhívunk olvasóink nagybecsű figyelmét. A gyász-ünnepélyt főiskolánk tanárkara hétfőn, f. hó 19. rendezi, a mikor *Ferenczy Gyula* akadémiai tanár tart emlékbeszédet. — **Főiskolánk** tanítóképezdei tanárkara az igazgató tanácsba *Somogyi Pál*, a főgymnasium pedig *K. Kiss József* kartársunkat választotta be 6 évre. A főiskolai tanárkarokat tehát a megalakulás alkalmával a következő egyének fogják képviselni: *Kovács Sándor* dr. akadémiai, *Sinka Sándor* főgymnasiumi és *Kovács Lajos* tanítóképezdei igazgatók, *Csiky Lajos* theol. kari dékán. Továbbá *Sass Béla*, *Bacsoni Lajos* dr., *K. Kiss József* és *Somogyi Pál*, mint választott képviselők.

— **Rövid észrevétel.** Vitatkozni nem akarok; de az a szívesség talán mégis sok volna tőlem, hogy szó nélkül türjem, hogy bárki is megverhessen „nyelvel“ (Jer. 18, 18). E t. Lap legközelebbi (37-ik) számában J. L. az „Egyházkerületi egyházi értekezlet“-ről írván,

az én igénytelen felszólalásomban „az irás egységét sértő felfogást“ lát s azután azt mondja, hogy „úgy látszott (!), hogy az értekezlet inkább hajlott“ ahhoz a nézethez, a mely az én általam fejtegetettnél szigorúbb egyházi fegyelmet óhajt. J. L. úr ez utóbbi vélekedéséhez kevés szavam; itt ő csak gyanit és egyúttal hizeleg magának azzal, hogy az értekezleti gyűlés többsége talán (de csak talán!) a — mindenestre ő általa is kegyelt — keményebb egyházi fegyelem mellett nyilatkozott. Legyen az ő hite szerint; én ilyen „nagy hiedelemben“ nem ringatom magam, bár a kik a valóra szoktak hallgatni és nem képzelődni, hallhatták velem együtt, hogy rövid felszólalásomat ott a gyűlésen nem épen gyér helyeslés követte. Az igazság az, hogy a gyűlésen a *krisztusi* és a szigorúbb egyházi fegyelemre vonatkozólag szavazás nem történt és így a többség ide vagy amoda való hajlását gyanítani igen, de tudni nem lehet. — Más elbánásban kell részesítenem azonban J. L. úr azon állítását, hogy az én felfogásom — a mely szerint az egyházi fegyelmet egyedül *Krisztus Úrunk útatisítása* szerint kívánom gyakoroltatni és gyakorolni — sérti az irás egységét; mert ez már határozott állítás és vád, a mely talán elég alkalmas arra, — ha szó nélkül marad — hogy J. L. úr önértetes ujjmutatása nyomán némelyek olyan vakmerő eretneket fedezzenek föl bennem, a kin a *kiközösítést* a legelső helyen kell végrehajtani. Nem! Isten és ember előtt állítom, hogy nem érdemlem meg sem az eretnek titulust, sem a *kiközösítést*! Atyámfiak! Hát lehet-e megszólani, hitbéli hűtlenséggel meggyanúsítani azt, a ki minden vallási és erkölcsi dologban *legelőször mindig az Isten ama Fiához fordul tanácsért* és csak akkor hallgat a „tanítványokra“, ha magától a Mestertől véletlenül nem kap útatisítást az élet millió és millió esetlegességeire vonatkozólag? Hiszen talán az Isten eme „*tökéletes kijelentése*“ hagyta nekünk örökül: „Én vagyok az út, az igazság és az élet“ (Ján. 14, 6.)? . . . És ha a mi „Urunknál“ megtaláljuk az útbaigazítást arra nézve, hogy miképen gyakoroljuk az egyházi fegyelmet, — már pedig Mt. 18, 15 kk.-ben csak megtaláljuk, — akkor mit kérdezősködünk tovább akár Péternél, akár Pálnál? Hiszen talán azt is tudjuk, hogy az egyes apostolok a magok (a gyakorlati életre tartozó) útatisításaikban egyes meghatározott s ma már nem is létező heíyi gyülekezetekre s ezeknek rég elmúlt benső életére voltak tekintettel, míg a mi Urunk a maga ilyenmü tanításaiban semmi ilyen hely- és időszerűségekhez kötve nem volt és így a *tiszta krisztusi*, *keresztyén* elveket (principia pura, non applicata) csak Önála találhatjuk és csak Önála kell keresnünk. Ez volt az én felfogásom ott a gyűlésen s ez ma is. És ez talán mégis csak nem eretnecség? Sőt e felfogásom még az „irás egységét“ sem sérti, higgye el nekem J. L. úr! Én is tanítom az *irás egységét* (pl. Evlmi elmékedések, 181. s k. l.), de nem olyan értelemben, mint J. L. úr gondolja, hogy t. i. a *szent-íróknál* semmi eltérés nincs. De bizony van! Például I. Móz. 7, 11. és Jer. 10, 13 (v. ö. Zst. 135, 7.) közt olyan eltérés van, a mit nem egyenlít ki semmiféle elmagyarázási fufang. Sőt arra is van eset, hogy egy és ugyanazon szent könyvben egy és ugyanazon tárgyról egyszerre három véleménynyel találkozunk: Préd. 3, 18 kk., 9, 3—10., 12, 9. stb. Lehet-e tehát J. L. úrnak az irás teljes egységéről beszélni és nekem lehetett é ezt az egységet megsértenem? Ó olyat akarna védeni, a mi nincs; én pedig nem sérthetem meg azt, a mi nem is létezik. Különben mindezek régi

igazságok s ha J. L. úr nem vett tudomást róluk, az csak azt bizonyítja, hogy a bibliai theológiát nem tanulta, vagy nem jól tanulta, vagy nem jól tanulta meg. Incipiat iterum! Végül azoknak, kik szerelmesek abba a szigorú egyházi fegyelembé s lángolásukban a nagy Kálvinra hivatkoznak, szíves figyelmükbe ajánlom épen e nagy Kálvinnak II. Kor. 2, 6-hoz csatolt s még a kommentárok (p. o. a Meyer-Heinrici-féle) által is közölt öme megjegyzését: „Locus *diligenter observandus*; docet enim, *qua aequitate et clementia temperanda sit disciplina ecclesiae, ne rigor modum excedat. Severitate opus est, ne impunitate (quae peccandi illecebra merito vocatur) mali reddantur audaciores; sed rursus, quia periculum est, ne is qui castigatur animum despondeat, hic adhibenda est moderatio, nempe ut ecclesia simulatque resipiscentiam illius certo cognoverit, ad dandam veniam sit parata.*“ Debrecen, 1898. szept. 15. *Dicsőfi József.*

— A „Téli Ujság“ éves ujsággá tétele. Ilyenforma óhajának adott kifejezést az egyházkerületi értekezlet közgyűlése. Nekünk pedig ez ellen semmi kifogásunk nincs, ha a „Téli Ujság“ előfizetési ára megmarad 26 krajcáron! De csakis így! Mert ha ennek az árát csak néhány krajcárral kellene is felemelni, ez — szerintünk — egy jelentőségű lenne ennek a jóra való s népszerűvé vált kis ujságnak *megbuktatásával*. Ismerni kell a mi népünket s mielőtt elhatározó lépést tennénk, le kell számolni a tényleges viszonyokkal. Különb is van már nekünk jóra való éves egyházi néplapunk, a „Szövének“. Tessék ezt támogatni anyagilag és szellemileg, mindjárt meg lesz oldva a lap kérdése, s élni fog a „Téli Ujság“ is.

— Halálozás. *Varga Bálint*, a biharmegyei Péterszeg község ev. ref. lelkésze, a kit mint buzgó lelkészt és derék családapát az egész megyében szerettek és becsültek, vasárnap délelőtt öngyilkossá lett. A hívők már összegyülekeztek az istentiszteletre. *Varga* azonban nem a szöszökre ment, hanem a toronyba, a melynek ablakából kivetette magát és szörnyet halt. *Varga*t állítólag az utóbbi időben nagy anyagi csapások érték, a melyek megzavarták elméjét s így lett öngyilkossá. Más hír szerint azonban az egyházigazgatóval történt megkülönböztetése keserítette el s vitte az öngyilkosságra. És csakugyan ha igaz az, hogy a közvélemény a gondnok ellen fordult; ebben található meg a tragikus öngyilkosság oka. F. hó 13. temették el a szerencsétlent, aki még a szept. 7-ki egyházkerületi értekezleten jelen volt. A kedélyen nem látszott meg a hirtelen bekövetkezett megrendítő vég. A temetésen nemcsak a gyülekezet részvéte nyilatkozott meg, hanem az egész vidéké a mely általánosan kedvelte, szerette őt, mint rokonszenves egyént és buzgó lelkészt egyaránt, akit most vigasztalhatatlanul özvegy és három árva sirat.

TARTALOM-JEGYZÉK: Erzsébet királyné. Sass Béla. — A Krisztusban hívő keresztények méltósága és hivatása. Erdős József dr. — T a n ü g y: Tanítóink 5-öd éves korpótléka. Eröss Lajos. — A gymn. felügyelő székfoglaló körlevele az intézetek igazgató tanácsaihoz. Dóczy Imre. — Adatok a jogtanítás történetéhez debreceni ref. főiskolánkban az 1875. évtől kezdve. Kovács Sándor dr. — K ö z é l e t ü n k: Felhívás az „Erzsébet királyné ösztöndíj-alapítvány“ tárgyában. — A d a t o k a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 63. A szentesi reform. egyház keletkezésének, külső és belső fejlődésének rövid vázlatja. Pap Lajos és Berky Sándor. — K ü l ö n f e l í e k.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társak: **Eröss Lajos** és **Bartha Béla dr.**

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában, Debrecenben, főpiac, a főpostával szemben.

Pályázat

a szintyei ev. ref. leányegyház tanítói állására.

Javadalom:

1. Államsegély	185 frt.
2. Egyházi pénztárból	130 „
3. Négy kat. hold föld jöv.	45 „
4. Tandij	40 „
5. Gabona értéke	25 „
6. Stola	25 „
7. Két szoba, konyha, kamarából álló lakás	

melléképületekkel és konyhakerttel.

Csakis okleveles egyének pályázhatnak.

A pályázatok *folyó év és hó 25-ig* alólirotthoz Ágya (u. p. Kis-Jenő. Aradm.) küldendők. Az állomás október 1-én elfoglalandó.

Ágya, 1898. szept. 15.

Józsa Károly,

ref. lelkész, isk. sz. elnök.

Pályázat tanári állásra.

A *szatmárnémeti* államilag segélyezett ev. ref. főgymnásium fentartótestülete pályázatot hirdet egy — halálozás folytán megüresedett — *természetrajz-földrajzi* rendes tanári állomásra.

Csak ev. ref. vallású pályázók folyamodványai vétetnek figyelembe.

Javadalmazás: 1200 frt évi törzsfizetés és 240 frt lakbér, évnegyedenként előre fizetve a főgymnásium pénztárából. A törzsfizetés a megállapított fizetési osztályok szerint 1400, illetőleg 1600 frt-ig emelkedhetik. Ötödéves korpótlék 100—100 frt öt izben.

Okleveles pályázó nem létében az állás a f. isk. évre helyettes tanárral töltetik be, ki 800 frt évi javadalmazásban részesül.

Pályázók felhivatnak, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett folyamodványukat keresztlevelükkel, végzett tanulmányaikról, képesítésükről, eddigi szolgálatukról, egészségi állapotukról és hadkötelezettségükről szóló bizonyítványaikkal együtt a főgymnásiumi igazgatótanácsnak alulírott elnöke címére (Szatmárra) *f. évi szeptember hó 30-ig* küldjék be; a hiányosan felszerelt vagy a pályázat határnapja után érkező folyamodványok nem fognak tekintetbe vétetni.

Ezen állomásnak a fentartótestület ajánlata alapján leendő betöltése a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr jogkörébe tartozik.

A rendes tanár jogos és kötelezett tagja lesz az országos tanári nyugdíjintézetnek és székfoglaló értekezését az 1899—1900-dik isk. év megnyitásakor fogja megtartani.

A kinevezett tanár állását a kinevezés megtörténte után *azonnal* köteles elfoglalni.

Szatmár, 1898. szeptember 10.

Farkas Antal,

a főgymnásiumi igazg. tan. elnöke.